

МЕТА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасні безпекові реалії, у яких перебуває Україна, характеризуються високим рівнем зовнішніх і внутрішніх загроз, зокрема збройною агресією з боку російської федерації, активізацією терористичних проявів, диверсійних дій, а також зростанням суспільної напруги в окремих регіонах держави. У таких умовах особливого значення набуває вдосконалення системи забезпечення національної безпеки, ключовим елементом якої виступає Національна гвардія України — військове формування з правоохоронними функціями, що виконує завдання як у сфері оборони, так і у сфері охорони громадського порядку та державної безпеки.

Актуальність дослідження мети діяльності Національної гвардії України зумовлена необхідністю глибокого осмислення її місця та ролі в загальній системі сектору безпеки і оборони, а також виробленням науково-обґрунтованих підходів до вдосконалення правових механізмів реалізації її завдань. Сучасна практика функціонування цього органу свідчить про розширення його компетенції та відповідальності, що, у свою чергу, вимагає уточнення стратегічних цілей і пріоритетів діяльності, адаптованих до умов воєнного стану, процесів євроінтеграції та поступової гармонізації національного законодавства зі стандартами Європейського Союзу. Так, відповідно до ст. 1 закону України «Про Національну гвардію», Національна гвардія України є військовим утворенням, яке виконує правоохоронні функції. Вона має за завдання захищати життя, права, свободи та законні інтереси громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших незаконних втручань, забезпечувати громадську безпеку та порядок, а також співпрацювати з правоохоронними органами з метою забезпечення державної безпеки та охорони державного кордону. Вона також веде боротьбу з терористичною діяльністю, незаконними воєнізованими чи збройними групами, терористичними організаціями, організованими злочинними групами та іншими злочинними організаціями [1].

Вивчення мети діяльності Національної гвардії України є важливим не лише в теоретичному, але й у практичному вимірі, оскільки від чіткого розуміння цієї мети залежить формування державної політики у сфері безпеки, планування сил і засобів, визначення пріоритетних напрямів розвитку військових формувань, а також ефективність взаємодії Національної гвардії з іншими суб'єктами правоохоронної системи. Крім того, у контексті постійного

реформування Збройних Сил України, оновлення системи державного управління та зміцнення обороноздатності держави, потребує наукового аналізу питання узгодження мети діяльності Національної гвардії із загальнодержавними цілями у сфері оборони та безпеки.

Національна гвардія України водночас є частиною як правоохоронної, так і військової системи держави. У процесі виконання правоохоронних функцій та взаємодії з іншими правоохоронними органами, Національна гвардія має більше повноважень у сфері прав і свобод громадян, ніж Збройні сили України та інші військові формування [2, С. 49; 3, С. 167]. Враховуючи сказане, дослідження набуває особливого значення. Така дуальна природа її статусу зумовлює необхідність комплексного підходу до визначення мети діяльності цього органу, з урахуванням як оборонного, так і правозахисного аспектів. Водночас, сучасні виклики — збройна агресія, гібридні загрози, інформаційна війна — вимагають переосмислення стратегічної мети функціонування Національної гвардії в системі національної безпеки, а також визначення оптимального балансу між її військовими та поліцейськими функціями.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлюється потребою у формуванні науково обґрунтованих підходів до визначення мети діяльності Національної гвардії України як однієї з ключових ланок у структурі забезпечення безпеки держави. Визначення змісту, спрямованості та правового закріплення мети діяльності Національної гвардії України є передумовою підвищення ефективності функціонування Національної гвардії, удосконалення нормативно-правового регулювання її діяльності та забезпечення належної реалізації конституційного обов'язку держави щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності, прав і свобод громадян.

О.В. Чернявська та А.М. Соколова підкреслюють, що мета є базовим орієнтиром для формування завдань, які визначають напрямок діяльності організації. Це той позитивний результат, досягнення якого планується після розв'язання певної проблеми [4]. На думку Горбача Д.О. метою створення та функціонування Національної гвардії України є утвердження законності та підтримання правопорядку, а також гарантування прав і свобод кожної людини та громадянина [5, С. 71]. Закон України «Про Національну гвардію України» зазначає, що вона покликана виконувати завдання, спрямовані на захист і охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, держави та суспільства від протиправних посягань. Її діяльність також охоплює охорону громадського порядку, забезпечення безпеки та участь у зміцненні державної безпеки [1]. На нашу думку, відзначено вірну тезу, що мета визначає стратегічний напрямок діяльності, а завдання є конкретними кроками для її

досягнення. Таке розмежування є ключовим у правовій науці та забезпечує чіткість формулювання функцій організації. Той факт, що мета НГУ полягає у зміцненні законності, правопорядку та забезпеченні прав людини, відповідає загальним конституційним принципам. Це узгоджується зі ст. 3 Конституції України. Проте, закон України «Про Національну гвардію України» згадує лише завдання НГУ, але не розкриває поняття мети. Враховуючи важливість концептуального розмежування, доцільно доповнити законодавство чітким визначенням мети НГУ, що сприятиме більш ефективному регулюванню її діяльності. Крім того, деякі формулювання, як-от «зміцнення законності», можуть бути узагальненими. Мета НГУ має бути конкретнішою: наприклад, «забезпечення національної безпеки через захист правопорядку та громадської безпеки». Вважаємо, доцільно внести до Закону України положення, яке чітко формулює мету НГУ. Це може бути описано, наприклад, як: *«Метою діяльності Національної гвардії України є забезпечення національної безпеки, охорона правопорядку, захист прав і свобод громадян та підтримання конституційного ладу в державі»*.

Отже, Національна гвардія України є невід'ємним елементом системи сектору безпеки і оборони держави, який поєднує у своїй діяльності як військові, так і правоохоронні функції. Її діяльність має ключове значення для забезпечення внутрішньої стабільності, громадського порядку та захисту конституційного ладу в умовах триваючих безпекових викликів. Водночас чинне законодавство потребує уточнення концептуальних засад функціонування Національної гвардії, зокрема чіткого визначення її мети як стратегічного орієнтиру державної політики у сфері безпеки. Закріплення у законодавстві положення про те, що метою діяльності Національної гвардії України є забезпечення національної безпеки, охорона правопорядку, захист прав і свобод громадян та підтримання конституційного ладу, дозволить забезпечити цілісність правового регулювання, підвищити ефективність діяльності цього органу та зміцнити потенціал держави у протидії сучасним загрозам.

Список використаних джерел:

1. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.
2. Дитюк В. Правовий принцип поваги, дотримання та захисту прав і свобод людини та громадянина в діяльності Національної гвардії України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2016. № 855. С. 48–56.

3. Чумак В. В. Діяльність Збройних Сил Латвії, Литви та Естонії: досвід для України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2019. № 4 (87). С. 162–169.
4. Фандрайзинг: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2013. 188 с.
5. Горбач Д.О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України. Дис...канд.юрид.наук. Харків. 2016. 271 с.